

IVJS infokiri Mai 2020

Toimunud tegevused:

13.05 - IVJS juhatuse koosolek;

Mai kuu jooksul külastatud jahtkonnad (Avinurme, Lohusuu, Ontika, Kiikla, Kiviõli, Kohtla-Nõmme, Mäetaguse, Permisküla, Kivinõmme, Maidla, Sillamäe, Tamme).

Eelseisvad tegevused:

10.06 – IVJS juhatus;

13.06 – IVJS üldkoosolek;

31.07 – Väikekiskjate koolitus (Lektoriks Vahur Sepp);

1. Jahikoera treenimiseks saadava loa info.

Jahiseadus § 29. järgi jahikoera kasutamine:

(5) Väljaspool jahikoeraga jahipidamiseks lubatud aega tohib jahikoera:

- 1) kasutada haavatud, surnud ning liiklusõnnetuses ja muul viisil viga saanud uluki otsimiseks;
- 2) jooksutada ilma ulukit laskmata jahipiirkonna kasutaja kirjaliku loaga määratud kohas 1. septembrist 30. septembrini;
- 3) katsetada ja õpetada maaomaniku või jahipiirkonna kasutaja ettepanekul Keskkonnaameti kirjaliku loaga määratud ajal ja kohas.

Kui keegi soovib oma koeri treenida 1.09 – 30.09, siis tuleb mulle (Marko Vinni) sellest teada anda. Võib vabas vormis teavitada aeg ja koht (mis on määratud) piirkond, kus koeri treenitakse. Sama taotlust on võimalik taotleda ka Keskkonnaametilt.

2. Metskitse küttimise abimaterjal

Jaan Ärmuse ja Priit Vahtramäe loengutest kokku panduna, soovitusel metskitse valikküttimiseks.

Metskits (*Capreolus capreolus*)

Soovitused metskitse küttimisel on järgmised:

- Kogu sokujahihooaja vältel ei kütita noori ja tugevaid, ühtlase ja ilusa sarvekasvuga kuue haruga sokkusid, s.o 3–5-aastaseid ulukeid.

- 1. juunist kuni 15. augustini kütitakse sokkudest noorloomi või kehva sarvekasvuga isendeid. Reeglina ei kütita medaliväärsete sarvedega sokkusid enne 1. augustit. Neid võib kütida alates 1. augustist kuni sarvede heitmiseni. Kütitavate medaliväärsete sarvedega isendite hulk tuleneb kehtestatud sokkude limiidist, s.o. 10–15%.
- Kitse- ja tallejaht algab 1. september ja kestab soovituslikult kuni 15. novembrini.
- Varitsus- ja hiilimisjahil ei kütita kitse, kellel on kaks ja enam talle.
- Grupist, kus on kits kahe või enama tallega, ei kütita kitse koos tugevaima tallega.
- Jahieeskirja järgi võib metskitsele jahti pidada 1. juunist 31. detsembrini. Sealhulgas saab sokule pidada varitsus-, hiilimis- või peibutusjahti 1. juunist 31. detsembrini ning ajujahti ja jahti koeraga 1. oktoobrist 31. detsembrini. Kitsele või tallele võib varitsus- või hiilimisjahti pidada 1. septembrist 31. detsembrini ning ajujahti ning jahti koeraga 1. oktoobrist 31. detsembrini.
- Miks kitse ja tallejaht kestab soovituslikult 15. novembrini?

Jahieeskirjade järgi kestab metskitsejaht 31. detsembrini. Mida varem kütite küttemismahu täis, seda vähem jõuavad metskitsed teha põllu ja metsakultuuridele kahju. Kui metskitsed ja talled kütida ära septembris ja oktoobris, siis on nad stabiilselt veel toitumas põldudel ja neid on võimalik sealt leida lihtsama vaevaga ning nende hulgast valikuid teha. Septembris ja oktoobris on talleid ja emasid suuruse järgi ka kõige nõrgemate teadmistega jahimehel eristada ja on võimalik tagada struktuurne kütmine, mis on karja majandamisel seltsile oluline. Näiteks eelmisel aastal kolisid enamus kitsed põldudelt ära 15.11.2019 (nii igal aastal olenevalt ilmaoludest) ega ilmunud enam põldu toituma, enne kui saabus lumi ja külm. Jahimees peab siis kordades rohkem vaeva nägema ja iga päevaga on kitsetalle ja -ema eristamine raskem.

NB! Soku jaht on soovituslikult lõpetada oktoobri lõpuga.

Mis puutub aga sokkudesse, siis tugevad trofeeloomad kasvatavad sarved oluliselt varem teistest pähe (tugev sokk on viimased kaks aastat järjest karvased sarved puhtaks ajanud 6. aprillil) ja selle võrra ajavad nad sarved ka varem maha. Ehk juba septembri lõpus või oktoobri alguses

„Valiklaskmise üldine eesmärk ongi tagada looduslähedane ja terve ulukite kooslus“

IVJS toetab teaduspõhist jahindust ning alanud jahihooajal tuleks jahimeestel senisest enam küttemisel järgida metskitse vanuselist ja soolist struktuuri.

Üldine trend küttemise juures on ikkagi emasloomade säästmine ja isasloomade ülekütmine. Kuigi tegelik protsent võiks kõikuda 35% emasloomad, 35% noorloomad ja 30% isasloomad, sest looduses on isasloomade loomulik suremus kõrgem. Samuti on isasloomad võimelised jooksuajal tiinestama mitut emaslooma ning olukorras, kus jäetakse emasloomade protsent täis küttemata ja isasloomade protsent kütitakse üle, tekib ikkagi looduses populatsioonide ülekasv. Et olukord oleks jahimehe jaoks võimalikult lihtsalt mõistetav, on tänasel päeval ka populatsioonide arvukuse alla viimisel või säilitamisel kasutatud mudelit 33:33:33 ehk ühe isaslooma kohta kütitakse üks emasloom ja üks noorloom. Küttes rohkem isaseid ulukipopulatsioon tõuseb, küttes rohkem emaseid loomi arvukus langeb. 30-30-30

küttimisstruktuuri juures ei tohiks midagi muutuda. Mida noorem on asurkond, seda suurem on juurdekasv.

Et vanust hinnata tasub lisaks sarve piltidele ja olemasolevatele trofeedele koguda kogemusi ka keha hindamisel. Parim on õppida looma jälgima ja hindama hiilimis- ja varitsusjähis. Ideaalne on näha looma rahulikult ja segamatult jalutamas, seismas (küljega, peatõstet) ja seejärel juba vilistades looma ehmatada ja jälgida tema liikumist siis. Vana ja juba trofeevääriline loom on üldiselt väga jässaka kaelaga (hirvel ja metsseal on kael nii jäme, et kipub kehaga kokku kasvama, metskitse kael on loomult sihvakam, aga siiski on ta noore looma kaelast oluliselt jämedam ja istub rohkem kehasse). Samuti kipub vana looma pea madalamal püsima, tema tõste on aeglasem ja ei pürgigi tähtede poole. Mida noorem loom, seda sihvakam kael on ning seda ilusamini tõstab loom pea kõrgele ja vilksab sellega siia-sinna. Üldiselt on noored loomad kiiremad ka ehmatuse tekkides minema lippama, aga võivad veel teatava distantsi peal peatuda.

Mõned nipid metskitse valiklaskmiseks:

1,5- aastasel loomal on nina peal valge poolkuu kujutis. Jälgida tasub kõrva ja sarve suhet – alla kõrvapikkused sarved on eelistatud küttida, ja juba kõrvapikkused või pikemad sarved võiksid jääda kasvama. Osadel sokkudel on ka näha, et sarve ots hargneb näiteks kaheks pisikeseks haruks, mis on ka väga hea näitaja tulevikupotentsiaali osas ja oleks eelistatud kasvama jätta. Üldiselt tasub eelistada alla ja kuni 1,5-aastaseid loomi, üle 1,5 aastased loomad võiksid olla 30% kütitavatest loomadest ja trofeeloomade osakaal samuti 10%.

Kui sokul on veel juunikuus karvad sarvedel, siis üldiselt viitab see parasiitidele ning on eelistatud küttida, kuna parasiidid levivad teistele loomadele ka edasi. On ka paruksarved, mis viitavad hormoonhäirele ja kuuluvad ka küttimiseelistuste alla. Küttimisel tasub ka jälgida erinevaid anomaaliaid. Sarved, mis jagunevad mitmeks – ühest kibunast tahab välja kasvada eraldi pulk, või on näha, et sarv kasvab valesti püsiva luuvigastuse tagajärjel kuuluvad küttimiseelistuste alla, samas kasvua vigastused, murdunud sarved võiksid jääda kasvama (enamjaolt on sarve kasvu iseärasus alates kibunast või kõrgemalt märgata, luulise vigastuse korral on sarve vale nurk juba peast alates e. enne kibunast), et järgmistel aastatel saaks uuesti hinnata. Kuna looduses kehtib selline seaduspära, et tugevad metskitse sokud ajavad oma pea sarvedest paljaks juba esimeste külmadega, siis võib juhtuda, et sokkudel on keset novembrit sarved maas. Küttimine aga tollel perioodil veel kestab ning siis tasub kindlasti hinnata metskitse kõhualust ja sabaalust, et kas on pintsel kõhu all (isane) või tutike saba all (emane), et mitte ära rikkuda eelneva perioodi valiklaskmise võimalikku pärandit.

Mõned mõtted enne lasu sooritamist:

- Sarve mass peab olema vähemalt 390 grammi, sinna tuleb lisada 90g kolba kaal, siis saab enam vähem hakata rääkima medaliväärsest trofeest. Mass on metskitse trofee peamine kriteerium;
- Kõige aktiivsemad on 3,5 aastased sokud, eelistatult võiksid enamus neist ellu jääda.;
- 2,5 aastaselt tekib sokusarvele pärg;

- Medali sarvel on üldiselt mass all, pikkust enam ei tule. Noorel loomal on sarvemass üleval;
- Trofeelooma õige aeg küttimiseks on 7-9 aastat;
- Üks näide valiklaskmise juures (pildil)

A – tuleks kindlasti ära küttida, sest sarved on alla kõrvade.

B – tuleb küttimisel vaadata muid kriteeriume (vanus, sarve potentsiaal jne.)

Metskitse loendus on kõige raskem läbi viia. Metskitse juurdekasvu määramisel lähtuge 60% aastasest juurdekasvust. Vaatluskaarte täites pange sinna konkreetset numbrid, siis saab teatud aja jooksul asurkonna suuruse paika. Statistika näitab, et iga kitsa kohta sünnib 1,68 talle. Metskitse kodupiirkond pole suur. Soku piirkond 3 km ja kits elab 1,5 km ringis. Küttida võiks nii, et 5-10% kogu soku limiidist moodustavad trofee loomad, ülejäänud noored ja nii nimetatud väärarenguga sarvedega sokud. Väike nipp, kuidas eristada sarvede järgi noorloomaga ja vanaloomaga. Kui sarv on A kujuliselt on tegemist noorloomaga, kui V kujuliselt vana loom. Ehk siis noorel on harud koos ja alt lai ja vanal loomal vastupidi.

Pillitamisest:

Mõned tähelepanekud metskitse jooksuajal:

- Tuulise ilmaga ei tule pillitamisest midagi välja;
- Kus näed kitsa, sealt otsi ka sokku;
- Hoidu ülepillitamisest ja veendu jahile minnes, et loom ei ole juba nina all;
- Kui sokk on kitsaga koos, siis on üpris keeruline pillitada, sest enamasti ei tee ta välja;
- Kui vile peale hakkavad kitsed (sokkude asemel) peale tulema, siis muuda vile tooni madalamaks;
- Jooksuaja alguses tulevad pilli peale vanemad sokud, lõpu poole aga nooremad;
- Kui loomad minema lähevad, siis oota edasi. Mingi aja peale tulevad nad tagasi;
- „Medalisarved“ hoiavad metsa, sest muidu ei oleks nad medalisraved!

Pillitamisel soovitatav vile sagedus:

2 pikka vile ja üks lühike – vilede vahel hoia 5-7 sekundit. Ja siis pikem paus ja jälle sama tegevus.

Üks enimmüüdüvaim sokuvilesid on Buttolo Blatter, spetsialistid soovivad kasutada peibutuseks.

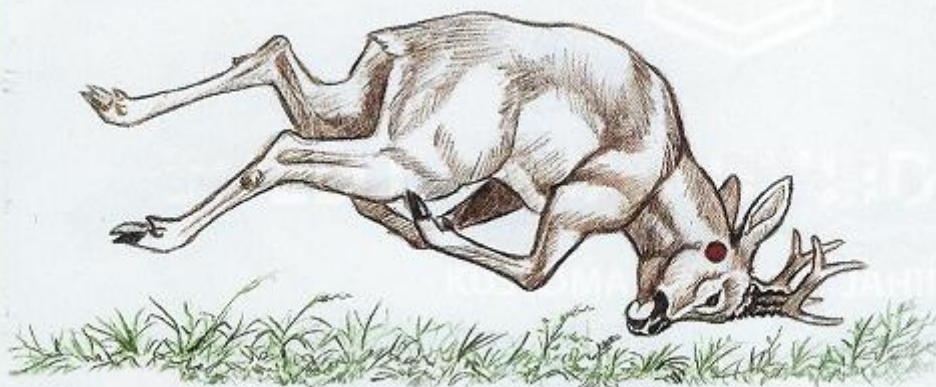

Kõik me vahel unistame, et oleme Wilhem Dellid. Mõtle enne, kui lasu sooritad!!

ALATI teha rindkere lask, kindlasti mitte pealasku harrastada. Toe kasutamise võimalusel on võimalik ka kaelalaskuga edukalt loom tabada või pääseb loom ilma märkimisväärse tüsistuseta (mis on väga tavaline pealaskude tagajärjel – läbi lastud lõualuud, pikk ja piinarikas surm ning ka koeraga ei jõua enamjaolt loomale järgi, seega ka raiskamine).

Järelotsingut tuleb alati teha vähemalt 300m ja alates pool tundi peale lasu toimumist. Kui asuda liiga vara järelotsingut tegema, jõuab loomal šokk üle minna ning ta on ärev ja võõraste lähenemist tajudes põgeneb kogu energiaga. Andes loomale pool tundi aega, jääb ta puhkama ning ei jookse väga kaugemale ära kohe. Üldiselt on loom siis ka valu tõttu rohkem kurnatud ja ei raiska energiat põgenemisele, seega on tegelikult võimalik loom kiiremini ja humaansemalt kätte saada. Enamjaolt peale lasu sooritamist ja vere leidmist peabki arvestama, et ka eduka rindkerelasu puhul, jõuab loom kuni 150 m joosta, maksa haavamisel kuni 300m (šokist tekkiva adrenaliinitulva järel jooksub loom viimase vereringe läbi oma elundkonna ja energia viimseni tühjaks). Ehk, hinda olukorda enne lasku ja lasu sooritamisel, alati kontrolli ja õpi nii edulugudest kui ka vigadest!

Väga tähtis on, et kütt paneks tähele, kuidas uluk pärast lasku käitub. Mõned näited, kuidas uluk käitub, peale lasku:

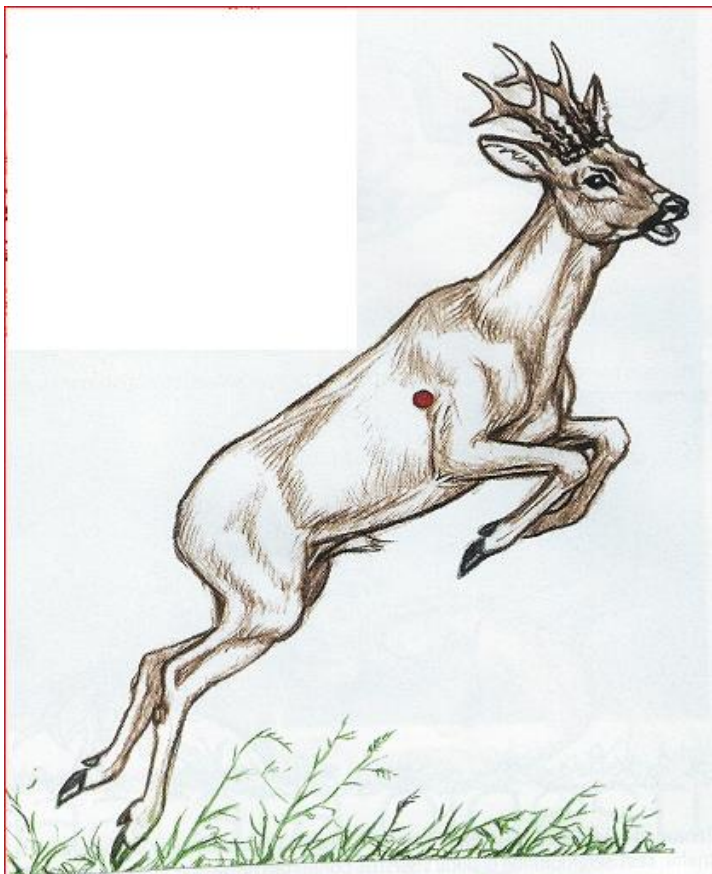
Tabamus pea piirkonda. Kui kuul tabab ulukit pea piirkonda, siis vajub loom kohe surnuna maha.

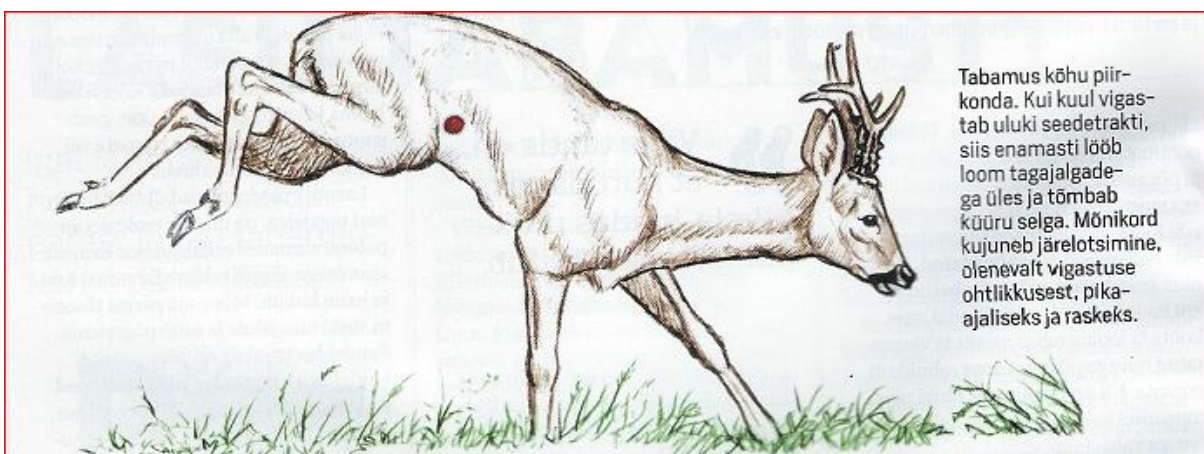
Tabamus selgroogu. Kui kuul tabab ulukit selgroo piirkonda, siis kukub ta kohe maha, sest selgroolülide diskide vigastus põhjustab halvatus. Sageli juhtub, et loom tõuseb peatselt jalule ja asub põgenema. Looma otsimine kestab sageli kaua ja on tihti tulutu. Selgrootabamus on seetõttu eriti petlik.

Tabamus südamesse. Kui kuul tabab uluki südame alumist piirkonda, siis asub loom põgenema, pea ali, enamasti ei jõua ta kaugemale. Järelotsimine on sel juhul harva vajalik.

Tabamus südamesse. Kui kuul tabab uluki südame ülemist piirkonda, siis tõuseb loom tihti tagajalgadele, kaasneda võivad kõrged hüpped ja järgneda põgenemiskatse, mis kestab lühikest aega. Järelotsimine on lühike, uluk leitakse enamasti surnuna. Selline tabamus sobib ideaalselt noorte koerte õpetamiseks.

Tabamus kõhu piirkonda. Kui kuul vigastab uluki seedetrakti, siis enamasti lööb loom tagajalgadega üles ja tõmbab küüru selga. Mõnikord kujuneb järelotsimine, olenevalt vigastuse ohtlikkusest, pikaajaliseks ja raskeks.

NB! Algab metskitse plakatite koostamine, võimalusel käige ka ilma püssita metsas ja tehke sokkudest pilte!

Kivi kotti ja Ilusat algavat sokujahi hooaega!

3. Hinnangud ulukite arvukusele.

Ida Virumaa jahimeeste hinnangul elab meil 2202 metskitse ja me soovime neist 886 ära küttida (juurdekasvuga 63% lisandub 1387 talle). Ehk kokku peaks meie hinnangul Ida-Virus olema suveks 3589 metskitse.

3589 metskitse Ida-Virumaal (jahimeeste hinnang)

125 – ilvest (jahimeeste hinnang)

51 – hunti (jahimeeste hinnang)

GPS seadmetega on katseliselt kindlaks tehtud ,et üks ilves sööb realselt 50-60 kitse aastas. $125 \times 50 = 6250$ metskitse ilvesele.

Viimane uuring GPS seadmetega näitas ,et huntide toidubaasis oli 88% kitse osakaal ja mingi varajasem näitaja 70 %. $51 \times 50 = 2550$ metskitse hundile.

Suurkiskjate söödaks peaks minema 8800 metskitse????? Siia pole lisatud liikluses hukkunud metskitsi ja muid tegureid, mis arvukust vähendavad.

Nüüd suure ringi küsimused? Järsku keegi oskab vastata?

Millest aga toituvad Ida Virumaal hunt ja ilves?

Äkki söövad 6 korda vähem?

Aga äkki on kitsede arvukus hoopis 6 korda suurem? Või on kiskjate arvukus 6 korda väiksem?

„Teeme endale lõpuks selgeks, et kui mingeid numbreid kirjutame, siis vaatame, et need numbrid ka igas võrrandis paika peavad. Hetkel ju ei pea“.

Et mitte kellelegi liiga teha, teen ühe arvutusliku käigu Voka jahimaa pealt, iga üks saab kodus oma numbrid ise kokku lüüa.

Hinnang Voka jahimeestelt - 145 metskitse (juurdekasv 63%) saame 236 metskitse. Küttimissoov 52, jääb alles 184 isendit.

Ilvest ja hunti kokku (hinnang) 12 isendit $\times 50$ saame 600 metskitse, mis peaks neile toiduks minema. Oleme Voka jahimaadel 416 metskitsega miinuses.

Ilves elupaik- keskmiselt 10 000 ha mahuks 1,5 isendit (1 ema ja 0,5 isaslooma+ järglased)

https://www.keskkonnaagentuur.ee/failid/Ilvese_telemeetria_%202013.pdf

Selle alusel peaks olema Vokas 3 ilvest. $3 \times 50 = 150$ läheb ilvesele ja 1 hunt, siis kokku läheks metskitsi söödaks 200. Suure tõenäosusega on ka metskitse natuke alla hinnatud, hindame täna uuesti ja leiame, et kusagil 200 isendit võiks olla (juurdekasv 63%) ja saame 326 isendit. Nüüd teeme arvutuse uuesti.

326 isendit, lahutame 200 ja küttime 52 = 74 isendit jääb järgmiseks aastaks Voka maadele. Sellised numbrid tunduvad juba usutavamad.

NB! Vaadake oma numbrid ka tõsiselt üle ja tehke õiged järeldused!

Lisan siia ka karu ja hundi territooriumite keskmised elupaigad. Mulle isiklikult tundub, et hunt ja karu hinnang on suhteliselt pädev. Aga sealt näeme, et karul on Eestis elupaigkas 25-30 km². Ehk iga 3 keskmise seltsi kohta jällegi 1 ema ja 0,33 isa karu ja + pojad). Hundi karja elupaik 900-1000 km²- arvatakse olevat 25 karja.

karu-https://www.keskkonnaagentuur.ee/failid/2006%20karu_teleuuringud.pdf

Ida-Virumaa tabel:

Populatsiooni hinnang ja kütmississov												
MAAKOND	JAHIPiIRKOND	HINNANG ARVUKUSELE 2020 JAHIAASTA ALGUSES							KÜTTIMISSOOV 2020			
		Isendite arv jahipiirkonnas JP kasutaja hinnangul							ISENDITE ARV			
		Pöder	Punahirv	Metskits	Metssig	Karu	Hunt	Ilves	Pöder	Punahirv	Metskits	Metssiga
Ida-Virumaa	Alajõe	55	0	98		15	2		24	0	40	
Ida-Virumaa	Anguse	45	10	80	25	5	1	5	28	3	15	15
Ida-Virumaa	Auvea	34	0	50	8	10	0	5	15	0	21	5
Ida-Virumaa	Avinurme	42		150	5	23	4	9	27		90	2
Ida-Virumaa	Kausti	28	0	40	0	5	2	4	10	0	15	0
Ida-Virumaa	Kilka	34		60	19	8	2	3	18		30	15
Ida-Virumaa	Kivimäe	25	0	30	5	13	2	1	18	0	15	5
Ida-Virumaa	Kivõli	39		250	22	8	2	8	20		100	5
Ida-Virumaa	Kohtla-Nõmme	23		110	21	5	1	3	10		40	25
Ida-Virumaa	Kusmää	16	0	30	15	12	8	21	9	0	15	6
Ida-Virumaa	Kurtne	23		50	12	10	3	5	12	0	27	10
Ida-Virumaa	Lohusuu	35	0	120	1	8	1	5	15	0	45	1
Ida-Virumaa	Maldia	70	15	350	30	25	passi	15	24	3	100	15
Ida-Virumaa	Mäetaguse	25	0	80	48	10	2	6	11	0	45	15
Ida-Virumaa	Narva	18		64	9	2	2	4	9		23	3
Ida-Virumaa	Ontika	15	0	100	30	2	0	3	7	0	50	20
Ida-Virumaa	Onurme	30	1	40	15	4	4	5	15	1	25	5
Ida-Virumaa	Pemisõla	45	0	32	14	16	2	3	13		6	
Ida-Virumaa	Ramnõki	34	0	31	18	9	4	0	17	0	9	9
Ida-Virumaa	Sillamäe	41	0	31	14	8	0	2	13	0	15	8
Ida-Virumaa	Tämme	22		156	23	5	3	4	11		45	20
Ida-Virumaa	Tudulinna	30	0	40	4	6	2	2	15	0	40	4
Ida-Virumaa	Valvare	42		65	7	3	2	2	15		25	3
Ida-Virumaa	Voka	30		145	23	7	2	10	15		50	20
Kokku		801	26	2202	368	219	51	125	371	7	886	211

4. Hirvlaste kurtumustõve proovide leping

IVJS on sõlminud VTA-ga lepingu, mille eesmärgiks on hirvlaste kroonilise kurtumushaiguse riskiloomadelt piklikaju proovide kogumine laboratoorsete uuringute läbiviimiseks seiramaks hirvlaste kroonilise kurtumushaiguse alast olukorda kogu riigi pinnal. Proovide kogumise ajavahemik on 01.01.2020-31.12.2020. a kogutakse kuni 200 piklikaju proovi. Ühe piklikaju proovi hind on kaksikümend (20,00) eurot (lisandub käibemaks). Proove saavad koguda ja edastada jahimehed, kes on läbinud vastava koolituse. Koolitus toimub Jõhvis ja koolitus tehakse kõikidele, kellel on huvi neid proove koguda. Koolituse kohta anname jooksvalt infot, millal toimub.

Muu info:

- a) Üleskutse: Püssita jahile

EJS plaanib välja anda plakatid valiklaskmise õpetamiseks.

Ootame pilte:

- metskitsest,
- põdrast,
- hirvest ja
- metsseast

Pilte ootame
1. oktoobrini

PÜSSITA JAHILE!

- b) Kui keegi soovib ise midagi, iga kuu välja saadetavasse infokirja, huvitavat või vajalikku infot või kirjatükki edastada, siis andke aga julgelt teada!
- c) Kõik kolm Ida-Virumaal paiknevat lasketiiru on avatud . Täpsem info leitav kodulehelt - <http://ivjs.ee/>
- d) VALMINUD AASTARAAMATUST LEIAB ÜLEVAATE JAHINDUSEST 2019. AASTAL - <http://ivjs.ee/>

Lugupidamisega

Marko Vinni

IVJS juhatuse esimees

Ida-Virumaa
Jahimeeste Selts